

МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ

©2018 ПЕРЕПЕЛЮКОВА О. В., МОХ М. А. Д.

УДК 33. 316.3

Перепелюкова О. В., Мох М. А. Д. Модель організаційного забезпечення процесу працевлаштування населення

У статті виокремлено пріоритетні напрями взаємодії держави, бізнесу та населення через підвищення конкурентоспроможності пошукачів роботи, поліпшення якості життя населення за рахунок структурних змін в економіці. Визначено, що основними напрямками діяльності моделі щодо подолання безробіття і, тим самим, підвищення працевлаштування є такі: формування професійно-кваліфікаційного складу робочої сили відповідно до потреб економіки та ситуації на ринку праці; збереження ефективно функціонуючих і створення нових робочих місць; підвищення якості робочої сили; посилення мотивації до легальної продуктивної зайнятості. Доведено, що для підвищення рівня працевлаштування населення з боку держави необхідно узгодження навчальних програм підготовки спеціалістів із сучасних технологій з державними програмами стимулювання інноваційної діяльності підприємств та інвестиційними програмами розвитку. Визначено, що необхідним також є узгодження в часі діяльності закладів вищої та середньої спеціальної освіти (з урахуванням часу підготовки та перепідготовки кадрів) стосовно обсягів підготовки кадрів за рівнями та категоріями з потребами конкретних підприємств за фактом і на перспективу.

Ключові слова: працевлаштування, професійний рівень, кваліфікація, механізм, організаційні заходи, програма розвитку.

Рис.: 1. **Бібл.:** 6.

Перепелюкова Олена Василівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: lena.perepelukova@gmail.com

Мох Мохаммад Аль Джавад – аспірант кафедри економічного аналізу та обліку, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Кирпичова, 2, Харків, 61002, Україна)

УДК 33. 316.3

Перепелюкова Е. В., Мох М. А. Д. Модель организационного обеспечения процесса трудоустройства населения

В статье выделены приоритетные направления взаимодействия государства, бизнеса и населения через повышение конкурентоспособности соискателей работы, улучшение качества жизни населения за счет структурных изменений в экономике. Определено, что основными направлениями деятельности модели по преодолению безработицы и, тем самым, по повышению трудоустройства являются: формирование профессионально-квалификационного состава рабочей силы в соответствии с потребностями экономики и ситуации на рынке труда; сохранение эффективно функционирующих и создание новых рабочих мест; повышение качества рабочей силы; усиление мотивации к легальной продуктивной занятости. Доказано, что для повышения уровня трудоустройства населения со стороны государства необходимо согласование учебных программ подготовки специалистов по современным технологиям с государственными программами стимулирования инновационной деятельности предприятий и инвестиционными программами развития. Определено, что необходимо также согласование во времени деятельности учреждений высшего и среднего специального образования (с учетом времени подготовки и переподготовки кадров) относительно объемов подготовки кадров по уровням и категориям с потребностями конкретных предприятий по факту и на перспективу.

Ключевые слова: трудоустройство, профессиональный уровень, квалификация, механизм, организационные мероприятия, программа развития.

Рис.: 1. **Библ.:** 6.

Перепелюкова Елена Васильевна – кандидат экономических наук, доцент кафедры международного бизнеса и экономического анализа, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: lena.perepelukova@gmail.com

Мох Мохаммад Аль Джавад – аспирант кафедры экономического анализа и учета, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт» (ул. Кирпичева, 2, Харьков, 61002, Украина)

UDC 33. 316.3

Perepelyukova O. V., Mokh M. A. J. The Model of Organizational Provision of the Process of Population Employment

The article allocates priority areas of interaction between the State, business and population through increasing the competitiveness of job seekers, improving the quality of life of the population by means of structural changes in the economy. It is determined that the main directions of activity of the model to overcome unemployment and thus to increase employment are the following: formation of professional-qualification composition of the workforce in accordance with the needs of the economy and the labor market situation; maintaining the effective jobs and creating new jobs; improving the quality of workforce; increasing the motivation for legal productive employment. It is proved that, to increase the level of employment of the population on the part of the State, it is necessary to harmonize the training programs for specialists in modern technologies with the State-funded programs to stimulate innovation activities of enterprises and with the investment development programs. There is also a defined necessity of time matching of the activities of institutions of higher and dual education (taking into consideration the time of training and retraining of personnel) regarding the level and category of training according to the needs of concrete enterprises both in view of current interest and for the future.

Keywords: employment, professional level, qualification, mechanism, organizational measures, development program.

Fig.: 1. **Bibl.:** 6.

Perepelyukova Olena V. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of International Business and Economic Analysis, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: lena.perepelukova@gmail.com

Mokh Mohamad Al Jawad – Postgraduate Student of the Department of Economic Analysis and Accounting, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (2 Kyrpychova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

Аналіз існуючого стану працевлаштування України та його умов показав, що підходи до формування трудових ресурсів, які є важливою складовою ефективного працевлаштування, з переходом до ринкової економіки змінилися незна-

чною мірою і, головним чином, у питаннях державного регулювання освіти та професійної підготовки. Водночас умови працевлаштування трудових ресурсів змінилися кардинально, перевищення кількості робочих місць над кількістю працюючих на ринку

праці змінилося перевищенням пропозиції над попитом. Державна політика у сфері використання трудових ресурсів також змінилася з принципів примусового працевлаштування на принципи впорядкування процесів задоволення потреб виробничого сектора економіки у трудових ресурсах на основі створення центрів зайнятості. Наявність формальних ознак отриманої кваліфікації не завжди відповідає фактичному рівню трудових характеристик особи, її властивостям, що впливає на можливість працевлаштування, що обумовлює актуальність дослідження.

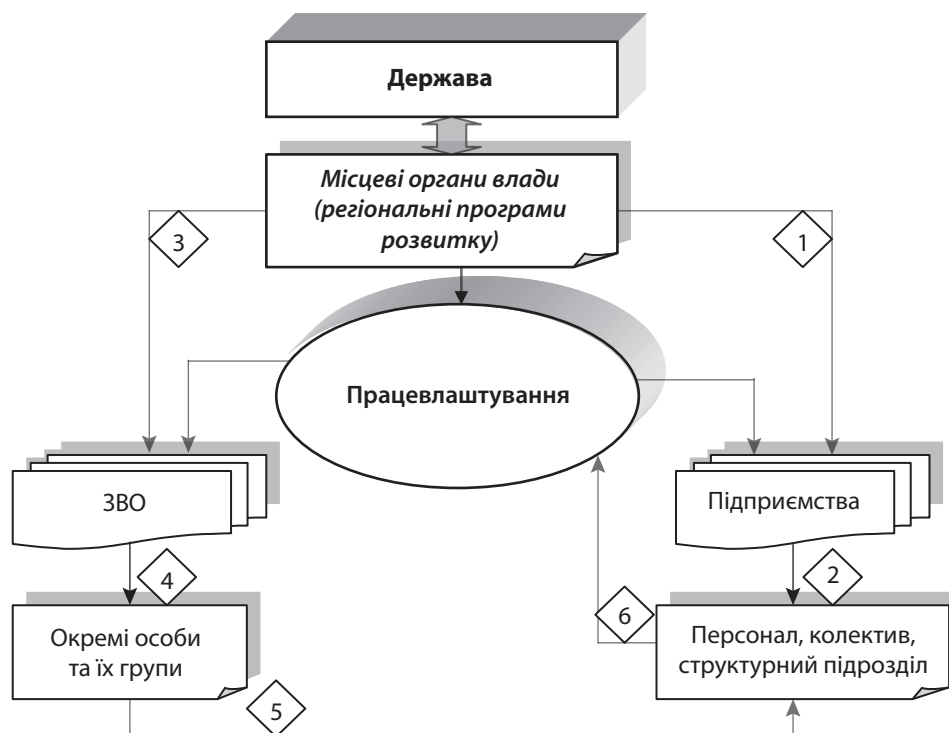
Теоретико-методологічні й практичні питання формування, становлення та регулювання процесу працевлаштування населення взагалі та окремих його елементів зокрема досліджуються багатьма сучасними науковцями: А. І. Акмаєвим, Н. М. Балтачєєвою, Н. Ю. Брюховецькою, Н. П. Борєцькою, Л. К. Безчасним, Д. П. Богинєю, С. І. Бандуром, В. М. Василенком, Н. В. Вишневською, В. А. Воротиною, І. Ф. Гнібіденком, А. Г. Горілим, О. А. Грішнєвою, М. І. Долішнім, С. М. Злупкою, Є. П. Качаном, М. Колотом, Е. М. Лібановою, І. І. Лукиновою, С. І. Мельником, Н. Р. Нижником, Ю. В. Ніколенком, М. К. Орлатим, Ю. І. Палкіною, В. М. Петюхом, П. Трошинським та ін.

Проблемам державного регулювання працевлаштування, у тому числі: аналізу сутності, активним і пасивним формам, функціям державного регулювання з точки зору практики присвячено наукові праці В. С. Васильченко, Л. І. Дідківської, Г. С. Одінцевої, Л. С. Шевченка. Достатньо високий рівень опрацювання загальнотеоретичних і практичних питань проблематики працевлаштування не зменшує актуальності вивчення його спеціалізованих напрямів, зокрема напрямів організаційного забезпечення працевлаштування населення в умовах соціально-економічної кризи в Україні.

Метою статті є формування моделі організаційного забезпечення процесу працевлаштування населення.

Механізм взаємодії моделі представлено на рис. 1. Пріоритетними напрямками такої взаємодії слід вважати: підвищення конкурентоспроможності пошукачів роботи, поліпшення якості життя населення за рахунок структурних змін в економіці [1].

Сприяння стабільному розвитку реального сектора економіки: нарощуванню обсягів виробництва,

1. Органи влади впливають на підприємства через регіональні програми розвитку.
2. Підприємства впливають на формування кадрового потенціалу персоналу, колективу через оплату праці, систему підвищення кваліфікації.
3. Держава впливає на заклади вищої освіти (ЗВО) через нормативно-правову базу.
4. ЗВО впливають на особу за рахунок створення умов навчання тим чи іншим професіям.
5. ЗВО взаємодіють з підприємствами в процесі створення попиту та пропозиції на ринку праці за професійними групами при дотриманні інтересів підприємства.
6. Окрема особа, персонал підприємства, структурний підрозділ підприємства є складовою системи працевлаштування населення.

Рис. 1. Модель організаційного забезпечення процесу працевлаштування населення

підвищенню продуктивності праці, поліпшенню фінансових показників роботи підприємств регіону; удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази, що стосується соціально-економічного розвитку регіону та трудової сфери, – дозволить чітко сформулювати основні завдання кожного учасника моделі, тим самим скоординувати дії кожної із сторін для більш ефективної діяльності.

Для ефективного використання трудового потенціалу регіону необхідно максимально мінімізувати показники безробіття населення. Підвищення працевлаштування населення є одним із напрямів підвищення трудового потенціалу.

Основними завданнями підвищення працевлаштування населення за рахунок зниження безробіття, збільшення рівня життя населення за рахунок максимальної зайнятості безробітних. З метою досягнення цих цілей органам державної влади запропоновано реалізувати такі напрями з підвищення працевлаштування за рахунок оптимального розподілу безробітних і створення умов щодо подолання безробіття [2].

Основними напрямами щодо досягнення підвищення працевлаштування є розподіл безробітного населення за видами економічної діяльності, праця в яких на даний час є рентабельною. Пріоритетним є розвиток цих сфер економічної діяльності за рахунок створення умов збільшення робочих місць, легалізації праці, стимулювання підприємницької ініціативи.

Основними напрямами діяльності моделі щодо подолання безробіття і тим самим підвищення працевлаштування є:

- ✦ формування професійно-кваліфікаційного складу робочої сили відповідно до потреб економіки та ситуації на ринку праці;
- ✦ збереження ефективно функціонуючих і створення нових робочих місць;
- ✦ підвищення якості робочої сили;
- ✦ посилення мотивації до легальної продуктивної зайнятості;
- ✦ сприяння розробці відповідних заходів з метою підвищення рівня професійної мобільності вивільнюваних працівників;
- ✦ легалізація міждержавних трудових міграцій;
- ✦ створення умов для самостійної зайнятості населення та розвитку підприємницької ініціативи;
- ✦ підтримка тих видів економічної діяльності, в яких є критичною ситуацією на ринку праці з використанням механізмів сприяння розвиткові таких видів;
- ✦ пом'якшення соціальних наслідків закриття неперспективних підприємств;
- ✦ реформування соціально-трудова відносин на селі внаслідок розпаювання та передачі землі у приватну власність;

- ✦ сприяння наданню додаткових гарантій щодо працевлаштування працездатних громадян працездатного віку, які потребують соціального захисту і не здатні на рівних конкурувати на ринку праці (молоді, жінок, інвалідів), запровадження з цією метою надійних економічних механізмів забезпечення їх зайнятості;
- ✦ забезпечення надійного соціального захисту зареєстрованих безробітних шляхом подальшого запровадження законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття;
- ✦ зниження рівня та тривалості зареєстрованого безробіття працездатного населення працездатного віку шляхом виконання програм, пов'язаних з проведенням активної політики зайнятості [6].

В умовах скорочення кількості вільних робочих місць (вакантних посад) на підприємствах, в установах та організаціях найважливішим є максимально ефективно використання існуючого потенціалу вільних робочих місць, що дасть змогу зменшити тривалість пошуку роботи та період заповнення вакансій на підприємствах.

Дотації роботодавцям на створення робочих місць забезпечують додаткові гарантії працевлаштування та розширення можливостей працевлаштування працездатних громадян працездатного віку, які потребують соціального захисту і не здатні на рівних конкурувати на ринку праці.

Основними завданнями моделі у сфері підвищення ефективності працевлаштування є: зростання обсягів виробництва, зниження частки збиткових підприємств, створення умов для розвитку виробництва та підприємництва; зростання заробітної плати та її легалізація; забезпечення соціально-трудова і економічних прав та інтересів громадян, зміцнення соціальної сфери; підвищення рівня життя населення в країні.

Для підвищення освітньо-кваліфікаційного потенціалу безробітних необхідно [3; 4]:

- ✦ забезпечити подальше вдосконалення системи професійного навчання безробітних за професіями та спеціальностями відповідно до потреб ринку праці;
- ✦ впроваджувати найбільш ефективні навчальні програми та інтенсивні (модульні) технології навчання безробітних, зокрема за модульними програмами та індивідуальним навчанням на замовлення роботодавців;
- ✦ забезпечити розширення можливостей безробітних щодо навчання основам підприємницької діяльності для відкриття власної справи, працевлаштування у сфері малого або середнього підприємництва, самостійної зайнятості;

- ✦ розширення сфери підвищення кваліфікації за робітничими професіями з урахуванням потреб ринку праці та вимог роботодавців.

Професійна орієнтація сприяє обґрунтованому вибору громадянами виду трудової діяльності та форми зайнятості відповідно до особистих здібностей та потреб ринку праці. Особливо важливою є професійна орієнтація молоді, яка вперше шукає роботу, а також безробітних, які вимушені змінювати професію.

Таким чином, основними напрямками щодо досягнення підвищення працевлаштування є вдосконалення якості освіти та професійних компетентностей пошукачів роботи; створення оптимальних умов їх використання та створення механізму забезпечення найбільш повного використання їх властивостей шляхом оптимізації співвідношення структурних елементів трудових ресурсів та створених робочих місць.

За напрямком удосконалення пошукачів роботи можна виділити заходи [5]:

- ✦ поліпшення структури кадрів;
- ✦ забезпечення гнучкості кадрів з урахуванням зміни потреб сучасної економіки знань;
- ✦ підвищення загального професійного рівня трудових ресурсів шляхом навчання, підвищення кваліфікації, надання другої освіти тощо;
- ✦ покращення психофізичного стану трудових ресурсів з подовженням строку працездатності, підвищенням пенсійного віку відповідно до збільшення середнього строку життя;
- ✦ формування соціальної складової загальних властивостей трудових ресурсів, яка сприятиме поєднанню окремих осіб у колективи на основі спільних ідей, інтересів, прагнень.

За напрямком створення оптимальних умов працевлаштування у сучасних умовах слід виділити такі основні заходи:

- ✦ вдосконалення системи підготовки кадрів з урахуванням реальних потреб економіки в певних категоріях трудових ресурсів;
- ✦ удосконалення системи визначення потреби у кваліфікованих трудових ресурсах, введення результатів оцінки майбутньої потреби у трудових ресурсах у статистичну звітність підприємств та відповідальності за помилки у визначенні реальної потреби на місцях;
- ✦ підвищення якості статистичної інформації щодо наявності, якості, щільності розміщення, міграції трудових ресурсів та процесів її обробки за рахунок заходів підвищення звітної дисципліни, стимулювання процесів вдосконалення механізму збирання, обробки, узагальнення статистичної інформації;
- ✦ вдосконалення трудового законодавства з метою забезпечення найбільш повного ви-

користання потенціалу трудових ресурсів та створення умов їх відтворення;

- ✦ забезпечення спадковості дій виконавчих органів влади у питаннях регіонального розвитку, підтримки депресивних територій, розвитку перспективних територій, стабілізації трудових процесів в умовах світової фінансової кризи;
- ✦ розробка регіональних програм розвитку територій з урахуванням фактичного співвідношення потенціалу трудових ресурсів територій та умов їх використання.

За напрямком забезпечення найбільш повного використання властивостей трудових ресурсів можливо виділити такі шляхи [6]:

- ✦ створення механізму ефективного використання трудових ресурсів на основі узгодження державних програм розвитку та дій окремих підприємств на рівні регіону шляхом розподілу повноважень територіальних органів влади, регіональних органів територіального розвитку;
- ✦ узгодження навчальних програм підготовки спеціалістів із сучасних технологій з державними програмами стимулювання інноваційної діяльності підприємств та інвестиційними програмами розвитку;
- ✦ створення нових робочих місць у межах транспортної досяжності від місць концентрації вільних трудових ресурсів для забезпечення закріплення трудових ресурсів на місцях їх проживання та зменшення міграційних потоків;
- ✦ узгодження в часі діяльності закладів вищої та середньої спеціальної освіти (з урахуванням часу підготовки та перепідготовки кадрів) щодо обсягів підготовки кадрів за рівнями та категоріями з потребами конкретних підприємств за фактом і на перспективу;
- ✦ створення альтернативних робочих місць у депресивних територіях (наприклад, у добувній промисловості, для якої характерним є виснаження родовищ природних ресурсів або подальший їх видобуток є неможливим) з урахуванням фактору часу, потрібного на таке створення;
- ✦ створення житлової, транспортної, енергетичної інфраструктури на місцях дислокації, перспективних для розробки родовищ природних ресурсів, паралельно з його розвідкою, впорядкуванням, розчищенням, підготовкою до видобутку, та врахування можливості реалізації керованих міграційних потоків з депресивних територій на дану територію перспективного розвитку.

Проблема подолання негативних явищ соціально-економічного та демографічного стану найгостріше спостерігається на депресивних територіях. Задля вирішення цих проблем розробляються соціально-економічні програми розвитку депресивних територій.

Державою розробляється комплекс правових, організаційних, наукових, фінансових та інших заходів, спрямованих на досягнення сталого розвитку економіки на основі поєднання економічних, соціальних та екологічних інтересів на загальнодержавному та регіональному рівнях. Фінансування заходів щодо програм розвитку здійснюється відповідно до Державного бюджету України та місцевих бюджетів.

У питанні підвищення ефективності працевлаштування основним напрямом є державне фінансування створення нових робочих місць за рахунок програм інноваційного та інвестиційного розвитку, оскільки без підтримки держави неможливий розвиток економічного потенціалу даних територій. За рахунок нормативно-правового забезпечення держава сприяє створенню сприятливого інвестиційного клімату як для вітчизняних, так і для іноземних інвесторів.

Ситуація, яка склалася сьогодні у сфері дисбалансу попиту та пропозиції на ринку праці, стала справжнім потрясінням для більшості людей, які довгий час жили в умовах повної зайнятості, абсолютної довіри до державного контролю за цінами і розподілом товарів та послуг. Тому дослідження процесів формування і використання організаційного механізму працевлаштування є досить актуальним у сучасних умовах економічного розвитку, оскільки підвищення ефективності працевлаштування в цілому може забезпечити зростання індексу людського розвитку держави, а саме: прожити довге й здорове життя (вимір – довголіття); набути, розширювати й оновлювати знання (вимір – освіченість); мати доступ до засобів існування, що забезпечують гідний рівень життя (вимір – матеріальний рівень життя).

ВИСНОВКИ

Таким чином, було встановлено, що для забезпечення ефективного працевлаштування населення необхідна взаємодія держави, бізнесу та закладів вищої освіти, оскільки розбалансованість попиту та пропозиції на ринку праці обумовлює низький рівень працевлаштування населення через невідповідність кваліфікації пошукачів роботи вимогам роботодавців.

Так, більшість працівників, аби володіти конкурентними позиціями на ринку праці, повинні мати дві та більше освіти, підвищення кваліфікації, яке відповідає сучасним умовам розвитку науки і техніки. Це має сприяти забезпеченню зайнятості, підвищенню мотивації до прикладання своєї праці в Україні за професіями, які є затребуваними в реальному секторі економіки, допомоги у професійному самовизначенні, а також профілактики молодіжного безробіття за

рахунок проведення профорієнтаційної роботи. Профорієнтацією охоплюються не тільки громадяни, які мають статус безробітних, а й молодь, що навчається в різних навчальних закладах. Зміст профорієнтаційної роботи полягає у сприянні громадянам у виборі або зміні виду трудової діяльності чи професії; підборі підходящої роботи та працевлаштуванні відповідно до здібностей з урахуванням потреб ринку праці й інтересів роботодавців. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Ахромкін Є. М., Перепелюкова О. В. Вплив ринку освітніх послуг на формування трудового потенціалу регіону. *Економіка та право*. 2012. № 1. С. 5–8.
2. Батюк А. А. Європейська практика державного регулювання системи професійної орієнтації та освіти на ринку праці молоді // International Scientific-Practical Conference Formation of Modern Economic Area: Benefits, Risks, Implementation Mechanisms : Conference Proceedings, April 29, 2016. Tbilisi: SSOTU, 2016. Part III. P. 208–211.
3. Брюховецкая Н. Е. Факторы формирования регионального рынка труда. *Бизнес Информ*. 2006. № 10. С. 42–47.
4. Дмитрук С. М. Формування соціально-економічного механізму збереження людського капіталу України в умовах кризи. *Бізнес Інформ*. 2015. № 5. С. 59–64.
5. Жадан О. В. Механізми державного регулювання соціально-трудових відносин в Україні: автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр.: 25.00.02. Запоріжжя, 2013. 36 с.
6. Конвенція МОП № 168 «Про сприяння зайнятості та захист від безробіття». URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/993_182

REFERENCES

- Akhromkin, Ye. M., and Perepeliukova, O. V. "Vplyv rynku osvitynih posluh na formuvannia trudovoho potentsialu rehionu" [Influence of educational services market on formation of labor potential of the region]. *Ekonomika ta pravo*, no. 1 (2012): 5-8.
- Batiuk, A. A. "Yevropeiska praktyka derzhavnoho rehulivannia systemy profesiinoi oriientatsii ta osvity na rynku pratsi molodi" [European practice of state regulation of the system of professional orientation and education in the youth labor market]. *International Scientific-Practical Conference Formation of Modern Economic Area: Benefits, Risks, Implementation Mechanisms*, part 3. Tbilisi: SSOTU, 2016. 208-211.
- Bryukhovetskaya, N. Ye. "Faktory formirovaniya regionalnogo rynku truda" [Factors of formation of a regional labor market]. *Biznes Inform*, no. 10 (2006): 42-47.
- Dmytruk, S. M. "Formuvannia sotsialno-ekonomichnoho mekhanizmu zberezhenia liudskoho kapitalu Ukrainy v umovakh kryzy" [Formation of a socio-economic mechanism for the preservation of Ukraine's human capital under crisis conditions]. *Biznes Inform*, no. 5 (2015): 59-64.
- "Konventsiiia MOP No. 168 «Pro spriyannia zainiatosti ta zakhyst vid bezrobittia»" [ILO Convention No. 168 "On Promoting Employment and Protection from Unemployment"]. http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/993_182
- Zhadan, O. V. "Mekhanizmy derzhavnoho rehulivannia sotsialno-trudovykh vidnosyn v Ukraini" [Mechanisms of state regulation of social and labor relations in Ukraine]: *avtoref. dys. ... d-ra nauk z derzh. upr.*: 25.00.02, 2013.